

ARKITEKTURENS LÆRESTREGER

Anmeldelse af Anders Høg Hansen

Kristian Larsen (red.)
ARKITEKTUR, KROP OG LÆRING.
Hans Reitzels Forlag, København. 2005.

Med bidrag af: Eva Gulløv og Susanne Højlund – Inge Mette Kirkeby, Thomas Gitz-Johansen og Jan Kampmann – Ning de Coninck-Smith – Marjana de Jong – Magnus Gabrielsen og Tone Saugstad – Kari Martinsen – Kristian Larsen – Nina Billenstein Schriver – Carsten Sestoft – Ida Wentzel Winther – Pål Augestad – Søren Nagbøl.

Arkitektur, krop og læring er redigeret af lektor Kristian Larsen, Institut for Pædagogisk Sociologi på Danmarks Pædagogiske Universitet. Bogen stiller skarpt på den *kropslige*, halvbevidste og ad åre til lærte 'læsning' af rum og *arkitektur* – som vi måske nogle gange fejlagtigt opfatter som et udenforstående og uindgribende fysisk ydre. Umiddelbart kan koblingen af de tre begreber i titlen virke forvirrende, men bogens artikler illustrerer, hvordan vores kroppe, som trænede og trænende gestalter, og den 'ydre' arkitektur er filtret ind i menneskers læring og interaktion.

Bogens tyngde ligger på en række traditionelle lærings-, og dannelsesrum: her tænkes først og fremmest på børne- og ungdomsinstitutioner som børnehaver, skoler og universitet, som 6 af de 12 kapitler berører. Den resterende halvdel – foruden Kristian Larsens introducerende kapitel – behandler skoven, svømmehallen, sygehuset/hospitaler og boligen/hjemmet. Sidstnævnte to områder har hver to kapitler.

Alle kapitler er pakket med gode eksempler. Med udgangspunkt i skolen skriver for eksempel Gulløv og Højlund, hvordan eleven fra 3A kender sit sted, sin klasse, og holder næsen fra andre klasserum. I klasseværelset derimod sad børn i gamle dage stille på en stol og lyttede til læreren (den 'forstolede' generation, efter Carsten Jensen) ved det – efter sigende efter svensk forbillede – løftede kateder, som sikrede lærerens panoptiske bredvinkel-view ud over eleverne. Derimod er aula, skolegård og gymnastiksal fælleslokaler og steder for bestemte aktiviteter og dermed også en bestemt rørlighed. Kaster man et blik på hylderne i skoler og institutioner giver de også information om praksis: jo højere oppe ting er placeret, jo sjældnere i brug. Når læreren forlader klassen og bevæger sig ind på lærerværelset, hvor 3A eleven intet har at gøre, er det tid og sted for anden tale og holdning. Eksemplerne er her plukket fra de to forfatteres studie af børneinstitutioner – med undta-

gelsen af pointen omkring udsynet fra katederet, som er fra Coninck-Smith i et andet af bogens studier af skolens rum.

Bogens bidragydere viser, som noteret indledningsvis, hvordan rum og arkitektur ikke blot er en slags omfavnende materialitet. Arkitektur præger og regulerer ordløst vores bevægelser og interaktion. Der er ikke blot tid, men også *rum*, for bestemte aktiviteter, og ikke kun de mennesker der interagerer er med til at udvikle interaktionen. Rummet er *en aktør*, synes bogens pointe at være. Arkitekturen og rums fysik og indretninger taler tavst til orden, eller uorden, og medregner nogle værdier om kroppen, om læring og om passende god eller 'dårlig' opførsel – før, nu og i fremtiden. Børn læser rum lidt anderledes. En trappe tilskynder den voksne til gang op og ned ad den – som ofte på vej til noget. Ikke så mange normale voksne fiser op og ned ad en trappe bare for sjov. For et barn er det mulighederne i trappen – dets *affordances* efter Gibson i Kirkeby, Gitz-Johansen og Kampman. Kan man mon klatre, springe, sidde ned, hænge ud? Det vil sige, hvad kan en trappe bruges til i 'spillet' med kroppen? Børn tænker i rums modificering og forvandling, forklarer de tre forfattere. Efter gennemlæsning af bogen er det klart, at rum aldrig er 'tomrum' (selvom en del moderne og ensomme mennesker ofte synes at stå midt i et sådant – midt i larmen og den der påståede 'frigørelse'). Menneskers handlinger kan altså ikke separeres fra, og analyseres isoleret fra, det fysiske rum.

De indledende eksempler samt denne anmelders syntese og fortolkning af bogens pointer femtræder måske ikke som dybt overraskende fremstillinger af vores fysiske rums *indvirken* på os? Bogens styrke er ikke nogen filosofisk dybdegående udredning af rum-begrebet. Det er den pædagogiske videnskab, der trækkes på. Bogens styrke er de samtidige empiriske studier med historiske tilbageblik og en akademisk men stadig mundret og velformidlet form. Her er en flot balancegang mellem konceptuelle værktøjer og empirisk materiale i en række velskrevne essays, hvor såvel teoretisk dybde og det centrale i forfatterens forskning og feltarbejde er trukket frem. Bogens artikler har (heldigvis) ikke for-

søgt at kopiere sociologiske og etnografiske fagtidsskrifters mere systematiske gengivelse af empirisk materiale. Her er tænkt essayistisk.

For disse ovennævnte kvaliteter er det en anbefalelsesværdig bog. Desværre, eller måske heldigvis?, står man lidt tilbage med fornemmelsen af, at der mangler noget inden for dette område – som man så næste gang kan gå ud og snuse op. Det virker ikke som de mange spændende teoretiske perspektiver, LeFebvre, Foucault, Bourdieu, Goffman, Gibson, Bernstein og mange andre, rigtigt har fået lov til at stå prøve til diskussion af de ofte *medierede* og *virtuelle* rum, som udgør en væsentlig del af skandinavers og i særligt grad børn og unges 'læringsarkitekturer' (jævnfør bogens empiriske fokus og eksempler). Ingen af artiklerne har rigtigt fat i interaktionen med teknologi og de lære- og krops-processer, som de involverer. Jeg kan måske tillade mig den påstand, at der er nogle fordomme på dette område. For eksempel at folk der er meget på internettet eller mobilen er mindre sociale eller socialt mindre kompetente. Jeg er stødt på flere eksempler på forskning i England og Danmark, som viser det modsatte.

Denne anmelder savner derfor en skildring af læring i medierede og virtuelle rum. Teknologi som hjælpemiddel og medskaber og omskaber af vores kropes væren og læren, er ikke behandlet i bogen. I tilknytning til møderne mellem skabelse og teknologi – hvad enten det er kunst, samtale eller videnskab – bliver også begrebet 'design' interessant. Et begreb som ikke er behandlet til trods for at bogen tematiserer 'arkitektur'. At de historisk orienterede kapitler, såsom Sestoft og Connick-Smith, ikke lægger ud med højteknologiske interaktionsdesign-problemstillinger er forståeligt – men generelt giver det det indtryk, at bogens forskere har tænkt på den anden side af det 21. århundrede (det vil sige et stykke inde i det tyvende!)

Efter det gode måltid med godt sammensatte ingredienser fra flere samfundsvidenskaber indfandt sig en ny appetit for studier, hvor medier, design og teknologi er tænkt som mere rutineprægede og integrerede i vores hverdagsrum, gestaltning og læring, og hvor også disse formgivninger og formende aspekter af vores liv er medtænkt.

Anders Høg Hansen er vik. lektor ved Malmö Högskola, konst, kultur och kommunikation.